

ਦਫਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ-ਕਮ-ਸਟੇਟ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਅਥਾਰਟੀ, ਪੰਜਾਬ
ਸਿੱਖਿਆ ਭਵਨ (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ) ਬਲਾਕ ਈ, ਪੰਜਵੀਂ ਮੰਜਿਲ, ਫੇਜ਼ 8, ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੁਹਾਲੀ) 0172-5212569

ਵੱਲ

1. ਸਮੂਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ (ਸੈ.ਸਿ)
2. ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾਇਟ
3. ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ (ਵੈੱਬ ਸਾਇਟ ਰਾਹੀਂ)
4. ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਉਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕ (ਵੈੱਬ ਸਾਇਟ ਰਾਹੀਂ)

ਮੀਮੋ ਨੰ: SCERT, QP/UP/2019/ 186615

ਮਿਤੀ:- 02-07-2019

ਵਿਸ਼ਾ :- ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਸਬੰਧੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੜ੍ਹੋ ਪੰਜਾਬ ਪੜ੍ਹਾਓ ਪੰਜਾਬ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ, ਲਿਖਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਰਿਪੱਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2019 ਨੂੰ ਦੋ ਆਖਰੀ ਪੀਐਚੀਐਡਾਂ ਜਾਂ ਬਾਲ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਰੁੱਚੀ ਅਤੇ ਪਰਪੱਕਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

1. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕਤਾ
2. ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ
4. ਭਾਸ਼ਾਗਤ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈਪੁਣਾ
5. ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣਤਾ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣ (ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ) ਕਾਰਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਜ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ:-

- 1.0 ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਚੋਣ ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 200 ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ।
- 2.0 ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- 3.0 ਪੈਰ੍ਹਾ ਲਿਖਣ ਲਈ 30 ਤੋਂ 40 ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

4.0 ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਬਾਲ ਪੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸਿਲ/ਕਲਮ/ਫਾਊਨਟੈਨ ਪੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

5.0 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਆਰਟ ਅਤੇ ਕਰਾਫਟ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

6.0 ਹਰੇਕ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀ.ਐਮ. (ਗਣਿਤ) ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ।

ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਦੱਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਏ-2 ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੇਲੇ ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਮੂਹ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਮਾਤ ਵਾਈਜ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੁਜੀਸ਼ਨਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ ਵੱਲੋਂ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀ.ਐਮ. (ਗਣਿਤ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਉਮੀਦ ਨਾਲ।


ਡਾਇਰੈਕਟਰ
ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ, ਪੰਜਾਬ।

ਨੋਟ: ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ, ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਜਾਰੂ ਕਰਨ, "ਆਠਿ ਸੋਝੀਆਂ ਫਰੋਲੇ ਅੱਖਰ ਖਿਯੀਏ" ਛੋਟੀ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਸੱਥ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਲੇਖਕ-ਪਾਠਕ ਮੰਚ ਮੁੱਦਕੀ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)
ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ
ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਮੇਲੇ, ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ
ਸਬੰਧੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।
ਮੁਫਤ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ
ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮੰਚ
ਵੱਲੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ (ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਐਡੀਸ਼ਨ)' ਅਤੇ 'ਆਓ ਮੋਤੀਆਂ
ਵਰਗੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੀਏ' ਕਿਤਾਬਚੇ
ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁਫਤ ਵੰਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਸ
ਆਪ ਸਭ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ
ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਯੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਲੇਖਕ-ਪਾਠਕ ਮੰਚ ਮੁੱਦਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-
ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡਟਿਆ
ਰਹੇਗਾ।



ਈ. ਮੇਲ : JagtarSokhi@gmail.com

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ -
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੋਖੀ
ਫੋਨ : 94171 66386.
ਫੇਸ ਬੁੱਕ - Jagtar Sokhi

ਆਓ ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ
ਅੱਖਰ ਲਿਖੀਏ

ਉਪਰਲਾ
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਸੋਖੀ
94171 66386

ਦੀਆਂ ਉਪ ਬੋਲੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ 'ਤੇ ਉੱਪਾੜਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ, ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕਿਆ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਫੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅੱਖਰ ਕਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ 'ਤੇ ਵਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੂਲ ਭਾਵ - ਅਰਥ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਦੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਥਾਰਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਸਵੇ ਅਤੇ ਬੋਲੇ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਪ੍ਰੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਸਦਾ ਸਾਂਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਿਖੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਲਿਖੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੁੱਕਵੀਂ ਲਿਖੀ 'ਗੁਰਮੁਖੀ' ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾਲ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਲਿਖੀ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੁੱਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਧੁਨੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਅੱਖਰ ਸੁਝੀਤਰ ਅਵਾਜ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ 35 ਅੱਖਰ ਹਨ। ਦੁਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਵਿਖਰੇਵੇਂ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਧੁਨੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ 6 ਬਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ (ਸ, ਖ, ਙ

ਗਾ, ਜ, ਫ ਅਤੇ ਲ) ਹੋਰ ਜੋੜੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਿਖਾਈ ਸ਼ੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਨੇਮ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਇਤਾਂ ਵੀ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਬੇਧਿਆਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਅਦਤ ਖੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸੁਖੀ ਗਾਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਹ ਕਮੀਆਂ ਸੁਧਾਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ - ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੰਦਰ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਫਿਰ ਤਿਨਰੀਤਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਰਵਾਨਗੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ 1-2 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਈ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੰਦਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਲਿਖਾਈ ਸ਼ੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ :

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

2. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਲਿਖ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰਹੀਏ।

3. ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਵੱਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੋਵੇ।

4. ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੋਣ, ਗੋਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੌਜ ਪਾਏ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੱਕਰਾਂ ਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਣ।

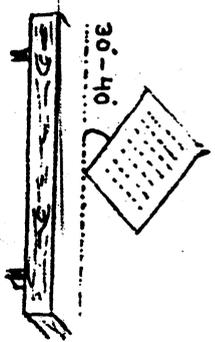
5. ਵਾਕ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰ ਦਿੱਕ ਸਿੱਧੀ ਰਿਖਾ ਵਾਂਗ ਜਾਵੇ।

6. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਹੀ ਮਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

7. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਿੱਚੇ ਢੰਗ ਕੇ ਦੁੱਕਵੀਂ ਜਗਾ ਤੇ ਕਾਪੀ/ਡੈਟਾ ਆਦਿ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੋ।

8. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਾਪੀ / ਡੈਟੇ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚਲੀ ਦੁਰੀ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਡੇਫ ਗਿੱਠ (ਲਗਪਗ 26-35 ਸਮ) ਹੋਵੇ। ਲੋੜ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ-ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

9. ਜਿਸ ਕਰਗਜ਼ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ 30 ਤੋਂ 40 ਦੇ ਕੋਣ 'ਤੇ ਹੋਵੇ।



10. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਲਮ 90° + 90° 'ਤੇ
 ਠੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਵੇਂ ਕਿ
 ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਅਤੇ
 ਹਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮਾਂਤਰ ਹੋਵੇ।

90°
ਹਾਸਰ
ਕ ਪ
ਕ

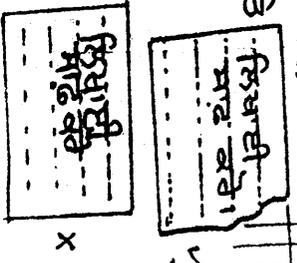
ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਸ਼ੀਦਰ ਲਿਖਾਈ
 ਦੇ ਕੁਲ ਪੜਾਅ

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਭਿਆਸ ਲਾਈ
 ਘੰਟੇ - ਘੰਟ 5 ਸਫੇ ਵਿਠੀਆਂ ਡੇਢੀਆਂ
 ਲਾਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਆਸ
 ਹੋ ਸਾਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ
 ਰਵਨੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।
 MM 77LL

2. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਲਮ, ਧੈਨਸਿਲ ਅਸਿਟ 'ਤੇ
 ਹੱਥਾਂ (ਉਂਗਲਾਂ) ਦੀ ਖਕਜ ਜਿਸਾਦਾ ਨਾ ਕੱਸੋ।
 ਹਲਕੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਕਜੋ।
3. ਕਲਮ, ਧੈਨਸਿਲ ਨੂੰ ਖਕਜਣ ਸਮੇਂ ਨੋਕ ਤੋਂ
 ਉਂਗਲ ਅਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਦੂਰੀ 1 ਸਮ ਤੋਂ 2 ਸਮ
 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਰੱਖੋ।

4. ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਹਣੀ ਦੇ ਖਿਛਲੇ ਖੱਬੇ ਅਤੇ
 ਕਰਾਜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ
 ਨਾ ਰੱਖੋ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਵੇ ਅਤੇ ਲਿਖਣ
 ਸਮੇਂ ਅੱਕੜ ਆਵੇ।

5. ਘੰਟੇ - ਘੰਟ ਦੇ ਸਫੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀਆਂ
 ਅਤੇ ਲੋੜਵੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹੋਖਵਾਂ
 ਸਿੱਧੇ। ਇਹ ਹੋਖਵਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ 90° 'ਤੇ ਕੱਟਣ।
6. ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਅੱਖਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ
 ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ
 ਜਾਵੇ। ਅੱਖਰ \longleftrightarrow ਚੌੜੇ ਕੀਤੇ
 ਜਾਣ \uparrow ਲਮਕਾਏ ਨਾ ਜਾਣ
7. ਹਰ ਅੱਖਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ
 ਲਾਈਨ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਹੀ
 ਹੋਣ ਨੂੰ ਧਰੀਚੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ
 ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ
 ਦੀਆਂ ਲਗਾਂ ਮਤਰਾਵਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸਣ।
 ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ
 ਅਨੁਸਾਰ - ਅਭਿਆਸ ਕਾਫ਼ੇਪ



ਓ ਕ ਡ ਤ ਭ ਕ
 ਅ ਘ
 ਦ ਛ ਵ ਟ ਠ ਵ ਟ
 ਸ ਜ ਖ
 ਚ ਗ ਰ
 ਖ ਬ ਧ ਯ ਞ
 ਜ ਚ ਚ ਦ
 ਝ ਞ ਞ ਲ
 ਨ ਨ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਬਣਤਰ ਲਿਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਦੂਹਰੀ ਲਾਈਨ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:

ੳ ਆ ਆ ਆ ਆ
 - - - - -
 ਓ ਓ ਓ ਓ ਓ ਓ

ਆਓ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਿਰੇ ਜਾਣੀਦੇ

ੳ - - - - - ਓ
 ਆ - - - - - ਆ

'ਅ' ਦੀਆਂ ਗੋਲਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਆ x ਓ

ੲ - - - - - ਏ
 ਬਹੁਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਤਿਜਾਈਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰ 'ਸੀ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ c ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪੁੱਠੀ ਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ 'ੲ' ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ - - - - - ਏ

ਸ - - - - - ਸ
 ਹ - - - - - ਹ

ਕ - - - - - ਕ
 ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਗੋਲਾਈ ਠ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਛੋਟੀ ਗੋਲਾਈ ਪਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖ - - - - - ਖ
 ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਲੜੀਦੀ ਗੋਲਾਈ ਦਿਓ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੜੀ ਜਿਹੀ ਨੁੱਕਰ ਬਣਾਓ। ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਖੜਵੀਂ ਲਾਈਨ ਤੇ ਦੁਹਰਾਈ(ਖ) ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਲਵੋ।

ਗ - - - - - ਗ
 ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ 'ਰ' ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸਦਾ - ਗ x ਗ x ਮਗਰਲਾ ਕੰਨਾ ਜਾਂ ਡੰਡੀ ਪੂਰੀ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਓ। ਗ x

ਘ - - - - - ਘ
 ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਈ (ਘ x) ਨਾ ਹੋਵੇ। ਠਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਗੋਲਾਈਆਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ। ਘ x ਘ x

ਟੁ - ਟੁ ਟੁ ← ਪੁੰਡੀ 'ਸੀ' = ਟੁ
 'ਟੁ' ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਪੁੰਡੀ 'ਸੀ' = ਪਾਕੇ
 ਪੁੰਡੀ ਬਣਾਓ ਜੋ ਕਿ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬੇਜ਼ੀ ਜਿਹੀ
 ਉੱਚੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੁੰਡੀ ਦੀ ਪੁੱਛ ਲਾਈਨ ਨਾਲ
 ਖਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ਆਮ ਬੋਲ-
 ਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ ਜਾ
 ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯਮ
 ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਸਗੋਂ ਸੋਚੇ
 ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਕਣ। ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ
 ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚ - ਚ ਚ ਚ 'ਚ' ਲਿਖਣ
 ਸਮੇਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ
 ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਪੁੰਡੀ (ਚ) ਵਿੱਚ ਮੋਰੀ ਨ
 ਬਣੇ ਅਤੇ ਗੋਲਾਈ ਬਣਾਉਂਦੇ ਚੁ ਚੁ
 ਹੋਏ ਅੱਖਰ ਪਾਓ।

ਛ - ਟ ਟ 'ਚ' ਪਾਓ ਟੁ ਟੁ ਟੁ ਟੁ
 ਪੁੰਡੀ 'ਚ' ਪਾਓ ਅਤੇ ਟਿਰ ਇਸ ਨੂੰ
 ਗੋਲਾਈ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲਾਓ ਅਤੇ ਟੁੱਕਵਾਂ
 ਛ ਛ ਅਕਾਰ ਦੇ ਦਿਓ।

ਜ - ਟ ਜ ਜ ਸ਼ੀੰ
 'ਜ' ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਪੁੰਡੀ ਦੇ ਵਿੱਚ
 ਮੋਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ 'ਜ' ਦੀਆਂ ਜ ਜ ਜ
 ਲੋੜਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਫਾਸਲਾ ਇੱਕੋ
 ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਝ - ਠ ਠ ਠ ਇਸ ਦੀ
 ਤਿਕੋਣ ਨੂੰ ਹੇਠੋਂ ਗੋਲ ਕਰੋ ਟਿਰ ਪੁੰਡੀ 'ਸੀ' =
 ਪਾਓ ਅਤੇ ਬਿਨ ਮੋਰੀ ਤੋਂ ਪੁੰਡੀ ਬਣਾਓ।
 ਝ ਟ ਟ ਵ ਝ ਇਸ ਵਿੱਚ

ਪਹਿਲਾਂ = ਪਾਓ ਅਤੇ ਟਿਰ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠ
 ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹੋਰ = ਪਾਓ ਜੋ ਉਪਰਲੀ
 = ਦੇ ਅੱਧ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ।

ਠ - ਟ ਠ ਠ ਇੱਥੇ ਵੀ 'ਸੀ' =
 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਠ - ਟ ਠ ਠ ਠ ਠ ਠ
 ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ = ਦੇ ਹੇਠ ਇੱਕ ਸੀ = ਸਿੱਧੀ
 ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਸੀ' ਪੁੰਡੀ = ਪਾਓ ਠ ਠ ਠ
 ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਦੇ
 ਉੱਪਰ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਬੋਜਾ ਜਿਹਾ
 ਲਮਕਾਓ।

ੳ — ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ 'ੳ' ਲਿਖਣ

ਸਮੇਂ ਵੀ ਚਿੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੰਡੀ 'ਸੀ' ੭ ਯ
ਕੇ ਵਿਚ ਛਿਟੀ ਜਿਹੀ ਖੋਰੀ ਵਾਲੀ ਖੁੰਡੀ ਬਣਾਓ।

ੳ — ੧ ੨ ੩ ੪

ੳ — ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬

'ੳ' ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧੀ
ਲਾਈਨ ਲਗਾਓ — 1 ਵਿਚ ਉਸ 'ੳ' ਵਿੱਚ
ਲਿਫ਼ਿਨ ਕੋਣ ੪ ੪ ਬਣਾਓ। ਵਿਚ ਕੋਣ
ਤੇ ਕੋਣ ੧ ੨ ਲਗਾਓ ਅਤੇ ਵਿਚ ਉਸ
ਵੇ ਰੇਖਾਂ 'ਸੀ' ੮ ਫੰਗਾ ਵਿਠਿ ੯।

ੳ — ੧ ੨ ੩ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜੀ
ਵੀ ਖੁੰਡੀ 'ਸੀ' ੭ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ੳ — ੧ ੨ ੩ ੪ ੫

ੳ — ੧ ੨ ੩ 'ੳ' ਦੀ ਖੁੰਡੀ ਵਿੱਚ
ਖੋਰੀ (ੳx) ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ੳ ੧ ੨ ੩

ੳ ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯ 'ੳ' ਲਿਖਣ
ਸਮੇਂ ੧ ਵੇ ਰੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਖੁੰਡੀ 'ਸੀ'
੮, ੭ ਲਗਾਓ।

ੲ ੧ ੨ ੩ ੪

ੲ — ੧ ੨ ੩ ੪ 'ਸੀ' ੮ ਯ ਕੇ ਗੋਲਾਈ
ਬਣਾਓ ੲx, ੲx ੲx ੲx

ੲ — ੧ ੨ ੩ ੪ 'ਸੀ' ਯਕ ਵਿਚ ੪
ਲਿਖੋ।

ੲ — ੧ ੨ ਖੁੰਡੀ 'ਸੀ' ੭ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ
ੲ ੨ ੩ ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਖੋਰੀ ਹੋਵੇ।
ੲ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ 'ਸੀ' ਦੀ ਖੁੰਡੀ ਦੇ
ਵਿੱਚ ਖੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ੲ — ੧ ੨ ੩ ੪ ੫

ੲ — ੧ ੨ ਵਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗੋਲਾਈ
ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ। ੲx ੲx ੲx ੲx

ੲ — ੧ ੨ ੩ ੪ ਵਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ
ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਖੁੰਡੀ 'ਸੀ' ੮ ਵਰਤੋ।
ੲ ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯

ੲ ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯ 'ੲ' ਲਿਖਣ
ਸਮੇਂ ਵਿਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਸ ਪੂਰਾ ਲਗਾਓ
ਸਿਵੇਂ ਇਹ ਦੋਜਦਾ ਹੋਵੇ। ਵਿਸ ਦੀ ਖੁੰਡੀ

ਵਿੱਚ ਮੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕੜ × ਕੜ ✓

ਸ਼ ਖ ਗ ਜ ਫ ਲ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਪਿੱਛੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਦੂਜੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਅਵਾਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਲਗਾਂ ਅਤੇ ਲਗਾਅਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਹਨਾਂ ਖਿੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

- ਲਗਾਂ : 1. ਮੁਕਤਾ ... ਇਕੱਲਾ ਅੱਖਰ
2. ਕੰਨਾ ... ਗਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ਵਿੱਚ ਕੰਨਾ 'ਾ' ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅਕਾਰ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਖੀ' ਵਿੱਚ ਕੰਨਾ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ: ਕਾ, ਚਾ, ਸਾ।
3. ਸਿਹਾਰੀ ਿ. ਇਹ ਅੱਖਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਪਰ ਗੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਥੋੜੇ ਫੁੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। (ਫਿ ਿ ਿ ਖ ਖ ਖ ਖ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸਿ, ਚਿ ਆਦਿ। ਇਸ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਉੱਪਰ ਬੋਝੀ ਸਿਹਾਰੀ ਖੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਟੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

4. ਬਿਹਾਰੀ ਿ ਇਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਸਿਹਾਰੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਾਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ - ਕੀ, ਸੀ, ਰੀ, ਆਦਿ।

5. ਐਕੜ ਿ. ਇਹ ਅੱਖਰ ਦੇ ਥੋੜੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਮੁਲੀ ਸਿਹਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਝੋਲ ਜਾਂ ਗੋਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁ, ਸੁ, ਰੁ, ਆਦਿ। ਸੁ. ਸੁ. ਸੁ.

6. ਦੁਲੈਕੜ ਿ. ਇਹ ਵੀ ਐਕੜ ਵਾਂਗ ਅੱਖਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਵੀ ਐਕੜ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁ, ਸੁ, ਰੁ ਆਦਿ।

7. ਲਾਂ ਜਾਂ ਲਾਂਵਾਂ (ਿ.) ਇਹ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਪਰ 45° ਦਾ ਕੋਣ ਬਣਾਉਂਦੀ ਚੌਢੀ ਟੱਕਰਾਈ ਹੈ। ਕੇ, ਸੇ, ਰੇ ਆਦਿ। ਐ (ਕੈ × ਕੇ ×)

8. ਦੁਲਾਵਾਂ ਿ. ਇਹ ਵੀ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਪਰ 30° ਅਤੇ 60° ਦੇ ਕੋਣ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਚੌਢੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਕੈ, ਸੈ, ਰੈ ਆਦਿ। (ਕੈ ×, ਕੇ ×)

9. ਚੌੜਾ ਿ. ਇਹ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕੇ, ਸੇ, ਰੇ ਆਦਿ। (ਕੈ ×, ਕੇ ×)

10. ਕੋਨੇੜਾ ਿ. ਇਹ ਵੀ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕੇ, ਸੇ, ਰੇ ਆਦਿ। (ਕੈ ×, ਕੇ ×)

ਨਗਾਖਰ

1. ਬਿੰਦੀ ਇਹ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੰਨੇ, ਲਾਂ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ - ਕਾਂ, ਖੰ, ਹੀ।
2. ਇੰਪੀ ਇਹ ਮੁਕਤੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੱਗਾਈ ਹੈ। ਸਿੰ ਜਿਵੇਂ - ਸੀ, ਕੀ, ਰੀ, ਨੀ, ਹੀ ਆਦਿ।
3. ਅੰਧਕ ਇਹ ਮੁਕਤੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੱਗਾਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ - ਸੰ, ਕੰ, ਰੰ, ਗੰ। ਗੀ

ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ

1. ਡੀਡੀ : I. ਇਹ ਵਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਹੈ।
2. ਮੁਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ : I. ਇਹ ਵੀ ਵਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਹੈ।
3. ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ : I. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਕਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਾਏ ਹਨ।
4. ਰਾਮਾ .. I. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਾਏ ਹਨ।
5. ਵੁਬਿੰਦੀ ਡੈਸ : - ਇਹ ਆਮ ਕਰਕੇ 'ਜਿਵੇਂ' ਤੋਂ ਬਾਦ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :-
6. ਬਿੰਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ੱਲੇ ਲੱਗਾਈ ਹੈ। ਅੰਮ. ਦਿ. , ਡੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਆਦਿ।
7. ਬਿੰਦੀ ਰਾਮਾ I.
8. ਵੁਬਿੰਦੀ : ਜਿਵੇਂ :- ਸ: ਸੀ: ਸੀ: ਸਕੁਲ।
9. ਪੁੱਠੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਮੇ (ਚੋਹਰੇ, ਇਕਹਿਰੇ)
“ , , , , ”

10. ਜੋੜਨੀ : : ਜਿਵੇਂ :- ਹੱਮ-ਉਮਰ, ਹਰਮਾ - ਦਰਸੀ।

11. ਛੁੱਟ ਮੋਰੜੀ : : ਇਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਰਾਮੇ ਬਰਗਾ ਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰ / ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉੱਪਰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :- 'ਚ , 'ਤੇ ਆਦਿ।

12. ਬੀਕਟ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਅਕਾਰ ਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, () ਅਤੇ []

13. ਡੈਸ : : ਇਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਜੋੜਨੀ ਤੋਂ ਲੀਮਾ ਹੀਦਾ ਹੈ।

14. ਮਸਾਲੀ : : ਇਹ ਗਣਿਤ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਬਰਾਬਰ = ਚਾਰਗਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਹੀ ਕੌਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਵੱਲ ਧੁਰਨ ਸਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਟ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ? ਇਸੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੱਢਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚਾਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਲੇਖਣ ਕਲਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਇਹ ਵਿਚਾਰਥਾਰ ਅਸੀਂ ਜੀ ਲਾਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹਿੰਗਾ।